

tünk, melyből kiderült, hogy a lelőhely ÉK-i széle a 79+230 km-szelvényben húzható meg.

A feltárt kb. 19 000 m² területen 53 neolit (AVK-Szakálhát), 116 szarmata, 248 Árpád-kori, 2 modern kori és 85 lelet nélküli objektumot bontottunk ki. A lelőhely leletsűrűsége az említett két nyomvonal kereszteződésétől ÉK-re és Ny-ra emelkedik, mely a természeti adottságok alapján feltételezhető volt. A terület Ny-i szélét az egykori patak/folyómeder jelzi, melynek partján már az újkőkori lakók egy kettős árokrendszert építettek ki. A medertől É-ra eső dombháton (Kőhalom) egykor Árpád-kori templom állt, környékén Tari Edit végzett feltárást 1990-ben.

Az újkőkori objektumok ugyan elszórtan jelentkeztek a lelőhely D-i illetve Ny-i peremén, de egymástól jól elváló gödör-csoportosulásokat tudtunk megfigyelni. A kézzel formált durva, plasztikus, ujjbenyomásos díszítésű és a finom, polírozott, vörösre festett, karcolt, halhólyag-, meander díszítésű kerámiatöredékek, és egy arcos edény töredéke arra utal, hogy a szakálhái kultúra népessége is élt ezen a területen. A kerámiák mellett őrlőkövek, agyagnehezékek, kova- és obszidiánpengék és egy idol lábtöredéke, a 488. gödörben pedig kottafejes vonalszalagokkal díszített DVK edényke töredéke került elő. A gödrök és az árkok között három, KDK-NyÉNy tájolású, bal oldalára zsugorított temetkezés is napvilágot látott. Egyedül a 439. sírban volt egy nagyméretű, két helyen átfúrt kagylódísz. A lelőhely K-i részén egy nagyméretű, kerek alakú objektumot találtunk, melynek Ny-i negyedében egy kemence boltíve tűnt elő. Úgy gondoljuk, hogy egy újkőkori gödörház került elő, de biztosat csak a feltárást befejeztével tudunk mondani.

A szarmata objektumok is elszórtan, de nagyobb sűrűségben jelentkeztek a lelőhely Ny-i és ÉK-i részén. A méhkas- és az ívelt falú gödrök illetve árkok mellett 5 házat, 4 kutat, egy szabadtéri kemencét és egy füstölőt (?) is dokumentáltunk. Az egy, két és három cölöplyukas, illetve a cölöplyuk nélküli, 8–12 m²-es félig földbe mélyített házak, kettőt leszámítva, egymástól kb. 16–40 m távolságra helyezkedtek el. Egyedül a 105. számú ház É-i sarkában találtunk tüzelőhelyet. A leletanyag nagy részét kézzel formált durva és gyorskorongolt, jól iszapolt kerámiatöredékek, kisebb részét eredeti terra sigillata vagy azok utánzatainak töredékei alkotják. A leletanyagból teljesen hiányzik a késő szarmata, szemcsés anyagú, korongolt kerámia. A római kapcsolatra a sigillaták mellett néhány darab átlátszó vagy halványzöld színű üveg pohár töredéke is utal. A használati eszközök (malomkövek, fenőkövek, vaskések, orsógombok, csontkorcsolyák) mellett néhány üveggyöngyöt és két erős profilú bronzfibulát is találtunk.

Az Árpád-kori objektumok száma a legmagasabb a lelőhelyen. A kisebb-nagyobb, szögletes, kör alakú vagy egyenes irányú árkok között összesen 25 házhelyet, egy kutat, egy füstölőt, 4 szabadtéri kemencét, karámokat, egyenes és ívelt falú gödröket és több olyan kemencét

is kibontottunk, melyeket a már elhagyott házak falába vagy árkok aljába építettek meg. Míg a lelőhely Ny-i részén elszórtan találtuk az objektumokat, addig a földút-korrektió középső és É-i részén a házak párosával vagy egymástól egyenlő távolságban 12–20 méterre jelentkeztek. A két- és háromcölöpös, nyeregtetős, 9–16 m²-es, félig földbe mélyített, letaposott járósíntes házak mindegyike kemencés, általában ülőgödrös és füstelvezető járatos építmény, két házat pedig egy-egy körárok vett körül. A település területén több gödörbe és Árpád-kori házba eltemetett kutyavázat is kibontottunk. A leletanyag nagy részét korongolt, csigavonal-, hullámvonal- és becsipkedett díszítésű Árpád-kori, kisebb részét fehér és szürke színű, csigavonal díszítésű, 12–13. századi, fedőhornyos fazék- és bográcstöredék alkotja. A kerámia mellett poncolt díszítésű, vaskések nyelét díszítő csontlemezeket, csonttárgyakat (csontkorcsolya, csontár), pelyvás soványítású téglákat, vaskéseket, vassarkantyúkat, vasszögeket, vassarlót (?), vasalásokat, orsógombokat, malomkötő töredékeket, illetve egy trapéz alakú, felső harmadában átfúrt csontamulettet és egy ón vagy ólom érméből (?) kivágott, egy helyen átfúrt medált is találtunk.

A feltárt terület az újkőkori, a Kr. u. 2–3. században és a 12–13. században is lakott volt, mely elsősorban a terület jó természeti adottságainak köszönhető. A két nyomvonal kereszteződésétől DK-re eső részen még folyik a feltárást, de már az eddigi felszíni munka során is nyilvánvalóvá vált, hogy a szórványosan jelentkező Árpád-kori jelenségek között egyre magasabb számban tűnnek elő az újkőkori objektumok.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

GULYÁS GYÖNGYI – DINNYÉS ISTVÁN

111. Celldömölk, Alsóság, Alsó-dűlő

(Vas megye) Ő, Á, Kk, Kú

A tervezett Vulkán fürdő területén 2003. április 2-án végeztünk terepbejárást.

Gyakorlatilag az összes lelőhely egy kifli alakú mélyedés (hajdan belvizes?) teraszán helyezkedik el, azt körbe véve.

1. *lelőhely*: A művelési tábla DK-i sarka és attól Ny-ra és É-ra egy facsoportig illetve a mélyedésig. A kb. 150 m átmérőjű területről kevés atipikus őskori kerámiát és retusált pengét, valamint Árpád- és középkori edénytöredéket, köztük bográc- és fazékperemeket gyűjtöttünk.

2. *lelőhely*: Ugyanazon művelési táblán, a mélyedéstől Ny-ra a következő (ritkásabb) erdősávig, illetve a mélyedés É-i oldalán szinte a terület szélét képező földútig (ez a benzinkúttól indul). Kb. 200×200 m-es terület. A felszíni gyűjtés eredménye: atipikus őskori kerámia, Árpád- és középkori kerámia, valamint őrlőkötő töredék.

3. *lelőhely*: Ugyanazon művelési táblán, a második (keskenyebb) erdősávtól (fasor) Ny-ra, a fűrótoronytól D-re a mélyedés felé. É-i határa a dűlőút, Ny felé kicsit túlnyúlik a D (Alsóság házai) felé leágazó villanyvezetéken. Ennél É-ról D felé a 2. villanyoszlopnál Árpád-

kori hullámvonalas edénytöredék volt. Kiterjedése: kb. 250×250 m. További leletek: késő középkori kerámia, órlőkőtöredék, valamint kb. 17–18. századi rézpenz (igen rossz állapotban).

4. *lelőhely*: A természetes mélyedéstől Ny-ra, de a területen D felé (a falu irányába) haladó villanyvezetékek által határolt terület dűlőúthoz közelebbi részén. Kiterjedése: kb. 150 m átmérőjű. Leletek: Árpád- és középkori mellett néhány atipikus őskori edénytöredék.

5. *lelőhely*: A 4. lelőhelytől D-re, a falu házai felé kb. 80 m-es szünetet követően. Kiterjedése: kb. 150 m átmérőjű folt. Leletek: középkori kerámia mellett néhány atipikus őskori edénytöredék.

2003. július 7. és augusztus 21. között Celldömölk D-i határában, Celldömölk és Alsóság között 2,2 ha területen egyrétegű, kora Árpád-kori 11–12. századi település 125 objektumát tártuk fel. Napvilágra került hat lakóház, nyolc műhely és külső kemence, két méhkas alakú gabonátároló gödör, egy árok, egy faszerkezetes kút, valamint számos egyéb objektum, szeméttöredék és cölöplyuk. A feltárás különlegessége, hogy a megyében ez az első nagyobb feltárt Árpád-kori település.

A feltárást a majdani Vulkán fürdő I. ütemében felépítendő medencék és épületek illetve a kútház és közműárkok egy részének helyén került sor. Az idei megásott terület Ny-i részén valószínűleg a hajdani falu központját találtuk meg.

PAP ILDIKÓ KATALIN – ILON GÁBOR

112. Celldömölk, Izsákfa, Bokodpuszta

(Vas megye) Kő

2003. június 30-án helyi lakos bejelentése alapján helyszíni szemlét végeztünk a telepen, ahol víztároló tartály elhelyezése céljából ásott, kb. 4 m mély, 8–10 m széles gödörben régészeti leletek, valamint objektumra utaló jelenség került elő.

A helyszínen megállapítottuk, hogy a munka során egy 15–16. századi paticsfalú, tapasztott házat vágta át. A szemle során egy tapasztott faltöredéket, késő középkori kerámiákat, valamint egy állatcsontot gyűjtöttünk.

Munkatárs: Ilon Gábor.

PAP ILDIKÓ KATALIN

113. Cered, Kossuth utca 37.

(Nógrád megye) Kő

Szennyvízberuházáshoz kapcsolódó szemle során Cered belterületén, a Kossuth u. 37. ház előtt, a betonút közepén gerincvezeték ásása során a markoló középkori edénytöredékeket, illetve égett tapasztásdarabokat emelt ki. Az árok metszetalában egy gödör foltja látszott. A terület beépítettsége folytán feltárást nem tudtunk végezni.

BÁCSMEGI GÁBOR

114. Cered, Tarna-part

(Nógrád megye) U, B

2003. szeptember 17. és október 10. között szennyvízberuházást megelőző feltárást végeztünk Cered határában, a Tarna partján. Két szelvényt nyitottunk, melynek feltárása során kiderült, hogy 20–30 éve, a mára már nem létező fatelep építése során a lelőhelyet eldózerolták. A szántott réteg alatt már az altalaj volt megtalálható, így csak az abba mélyedő objektumok alját tudtuk kibontani. Az objektumokból illetve a szántott rétegből előkerült leletek a zselizi és a pilinyi kultúra hagyatéka. Kiemelkedő leletnek számít egy a szántásból előkerült kb. 10 cm magas obszidián neolitikus magkő, illetve egy gödörből előkerült pilinyi kisméretű edény. A lelőhelyen összesen 13 objektum alját tudtuk kibontani, ezek egy cölöplyuk kivételével, gödrök voltak. A szuperpozíciók alapján 3 neolitikus járószint és 2 késő bronzkori járószint esett a planírozás áldozatául.

A lelőhely jelentősége azonban abban rejlik, hogy a Zagytól kb. 25 km-re K-re zselizi megtelepedés mutatható ki.

BÁCSMEGI GÁBOR

115. Csanádpalota, Alsó ugar

(Csongrád megye) Ő, Sza, Á, Tő, Kú

A tervezett távvezeték magyarországi szakasza Algyő és Nagylak között mintegy 47,2 km hosszú, érinti Algyő, Tápé, Maroslele, Makó, Apátfalva, Magyarcsanak, Csanádpalota és Nagylak községek területét. Nyomvonala Makóig a meglévő olajvezeték nyomvonala mentén halad, attól átlag 5–8 m-re, majd Makót követően attól elválik, és önálló nyomvonalon vezetve Nagylak térségében éri el az országhatárt. Az Algyő–Nagylak MOL tranzit gázvezeték 50 m szélességben bejárt nyomvonalában, a 2003. évi terepbejárás során 43 régészeti lelőhely került elő. A kutatás módszerének megfelelően valamennyi felszíni telepnyom.

A MOL 40. lelőhelyen szarmata; a 41. lelőhelyen Árpád-kori és kora újkori (török kor); a 42. lelőhelyen őskori és kora újkori leletanyagot gyűjtöttünk.

Munkatársak: Balogh Csilla, Lőrinczy Gábor és Türk Attila régészek, valamint az MFM – SZTE Régészeti tanszék hallgatói.

BENDE LÍVIA

116. Csárdaszállás határa

(Békés megye) Sza

Csárda-zúg: 2003. október 16–20. között végeztünk leletmentést az MRT 10. k. 4/41 lh. területén, miután egy készülő ivóvízvezetékkel átvágták azt. Az ásatás során egy szarmata kori gödör részletét tártuk fel.

Vasútállomás: Az MRT 10. k. 4/44 lelőhelyen az ásatás során 8 szarmata kori telepobjektum részletét tártuk fel.

Munkatársak: Kollárovics Mihályné, Demcsák Ildikó.

GYUCHA ATTILA